

Nr 90.

Av herr **Jönsson** i Fridhill **m. fl.**, *angående beredande av rätt för godkända centralkassor för jordbrukskredit att erhålla lån från pensionsförsäkringsfonden.*

I den av 1916 års riksdag godkända förordningen för pensionsförsäkringsfondens förvaltning bestämmes uttryckligt, i vilka säkerheter fondens medel skola redovisas och bland dessa äro i femte rummet uppräknade skuldförbindelser utfärdade av centralkassor för jordbrukskredit, vilka i enlighet med bestämmelser, som Konungen meddelar, vunnit godkännande från det allmännas sida. Då ytterligare fyra kategorier uppräknas, får man väl därav draga den slutsatsen, att statsmakterna ansett den utlåning, som i femte momentet avses, nämligen lån åt centralkassorna, för fonden förmånlig, liksom även för det allmänna gagnelig och detta i minst lika hög grad som i föregående moment omnämnda utlåningsobjekt. Det torde även vara otvivelaktigt, att så förhåller sig. Med de bestämmelser, som av Kungl. Maj:t faststälts för centralkassor och jordbrukskassor för jordbrukskredit, måste centralkassornas säkerhet betraktas som förstklassig. Den ränta, som centralkassorna torde vara villiga att betala, eller $\frac{1}{4}$ % över de ledande bankernas depositionsränta, bör också anses för pensionsfonden fullt tillfredsställande. Beträffande gagnet för det allmänna kan det icke vara något tvivel om att jordbrukskassornas verksamhet, som företrädesvis är avsedd att stödja de mindre bemedlade jordbrukarnas arbete för höjande av jordbrukets avkastning, måste anses vara av allra största vikt och betydelse. Mer än någonsin borde detta framgå av nuvarande läge, då vårt folk är i yttersta behov av livsmedel och såsom aldrig tillförene hänvisat till landets egna försörjning.

Centralkassorna, som förmedla kredit till jordbrukskassorna, äro i stort behov att erhålla förmånliga lån från pensionsförsäkringsfonden, enär de länekällor, som stå till kassornas förfogande, för närvarande äro ganska begränsade. På grund av nu rådande höga bankräntor och den livliga spekulationsverksamheten är det nämligen svårt att erhålla lån på sådana villkor, som centralkassorna kunna godkänna och som för övrigt äro förenliga med centralkassornas uppgift.

Det synes emellertid som om fullmäktige för pensionsförsäkringsfonden icke på ett tillbörligt sätt uppskattat ovannämnda förhållanden. Fullmäktige ha nyligen avslagit en framställning om ett lån å endast 100,000 kr. från Mälareprovinsernas centralkassa för jordbrukskredit, vilken centralkassa dock enligt vad vi inhämtat av dess revisorer och allmänna ombud, är mönstergillt skött. Vid slutet av 1916 hade från pensionsförsäkringsfonden placerats något över 73,000,000 kronor, därav i statslån cirka 16,000,000, övriga obligationer 16,000,000, kommunallån 3,000,000, in-teckningslån 10,000,000, aktier 12,000,000, riksbanken cirka 1,500,000 och enskilda banker 12,000,000, allt i runda tal. Då trots ansökan icke något av fondens stora tillgodohavande i bankerna kommit Mälareprovinsernas centralkassa för jordbrukskredit till godo, framgår tydligt, att fullmäktige icke äro sinnade att, såsom statsmakterna tydligen avsett, i nämnvärd grad stödja denna verksamhet. Detta är så mycket mer att beklaga som även andra av statens stora kapitalförvaltande fonders styrelser visat sig obenägna att tillmötesgå centralkassornas lånebehov. Sålunda har även postsparbankens styrelse ställt sig avvisande. Denna utlånar på enahanda grunder som pensionsförsäkringsfonden, d. v. s. den placerar sina medel huvudsakligen med hänsyn till likvid och bekväm säkerhet och finner det bäst att inköpa obligationer, utlämna lån åt kommuner och insätta övriga disponibla medel i bankerna. Vid början av år 1917 hade postsparbanken placerade i obligationer cirka 40, i kommunallån cirka 10, i banker cirka 6 och i fastighetslån cirka 2 miljoner. Vi skola här icke ingå på frågor om ett bättre tillvaratagande av allmänna intressen vid dessa institutioners kapitalplaceringar, utan vilja endast påpeka, hurusom deras motvillighet att tillmötesgå centralkassornas lånebehov utgör en ytterligare anledning för statsmakterna att tillse, att jordbrukets behov av driftkredit, så långt möjligt är, tillgodoses genom lån åt centralkassor ur pensionsförsäkringsfonden, som är

ligen tillföres väldiga nya kapital. Bland de nya uppgifter, som möta jordbrukskassorna, står främst auskaffandet av medel till sådana ändamål, som varaktigt befordra jordbrukets höjande och avkastning och som endast inom långa perioder kunna väntas återbetalda. Vi erinra därvid särskilt om centralkassornas plan att underlätta jordbrukets elektrifiering genom lån till elektriska distributionsföreningar och om de förslag som i sådant syfte framlagts inför Kungl. Maj:t. Det ligger i sakens natur att en dylik utlåning liksom också lån genom jordbrukskassorna till elektrifiering av enskilda egendomar måste ske mot långsam amortering. Det skulle givetvis vara synnerligen olämpligt att grunda finansieringen av dylika vittutseende företag på tillfällig inlåning, exempelvis genom vanlig bankrörelse. Bortsett från det faktum, att centralkassorna ha ringa utsikt att upptaga konkurrensen med bankerna, sparbankerna och postsparbanken, vilken sistnämnda har kontor i snart sagt varje socken, med avseende på inlåning från allmänheten, kan det icke anses överensstämma med goda bankprinciper, att en kreditanstalt i mycket stor utsträckning fastlåser dylika inlånta medel genom mångåriga amorteringslån. Jordbrukskassornas centrala organ måste se till, att de kunna få en ständigt tillgänglig, säker lånekälla för dylika placeringar. Och då centralkassorna icke ha möjlighet att upplägga obligationslån och deras utsikter att på andra sätt upptaga långa lån på förmånliga villkor äro synnerligen begränsade, synes det nödvändigt att i viss utsträckning anlita pensionsförsäkringsfonden, som för detta ändamål synes speciellt lämpad. Man kan ju angiva vissa skäl som tala för, att postsparbanken företrädesvis söker likvidera säkerheter, då likviditeten för denna institutions rörelse har en viss bestämmande betydelse. Men detta gäller ingalunda om pensionsförsäkringsfonden, för vars ändamål det är förmånligare att lämna långvariga lån mot fullgod säkerhet och tillfredsställande ränta. Den ränta, som centralkassorna kunna betala, $\frac{1}{4}$ % över depositionsräntan, synes vara fullt tillfredsställande, i all synnerhet med fästat avseende på det samhällsgagnande syfte, vartill de utlånade medlen användas. Vi hålla nämligen före, att det är av fullt ut lika stor betydelse för vårt folk att hava god tillgång till mat som tillgodoseende av de ändamål fonden hittills understött med lån.

I detta sammanhang må man beklaga, att i pensionsförsäkringsfondens styrelse icke beretts plats för någon jordbruksrepre-

sentant, trots att nära hälften av pensionsförsäkringsfondens medel inflyta från landsbygden.

Vi anse, att centralkassorna ej böra uteslutas från en lånekälla, som tydligen i alla avseenden bäst lämpar sig för deras verksamhet. Om så dock sker, står det i bestämd strid mot statsmakternas för fondens förvaltning föreskrivna villkor, och kan endast förklaras genom bankintressets övervägande inflytande på fondens förvaltningsnämnd.

Riksdagen kan, om den så finner lämpligt, skaffa sig ytterligare garantier för att centralkassornas verksamhet bedrivs enligt sådana principer, som äro för landet mest gagneliga. Vi tro oss veta, att förslag om insättande av särskilda representanter för staten i centralkassornas styrelser även från centralkassornas nuvarande styrelser sida skulle hälsas med tillfredsställelse, då därigenom kontroll över kassornas kreditrörelse skulle än mera betonas och rörelsens bedrivande till jordbrukets gagn underlättas. Under alla förhållanden måste riksdagen se till, att det verk, som påbörjades genom antagandet av lagen om jordbrukskassorna, icke försvagas eller omintetgöres, utan utvecklas i full överensstämmelse med riksdagens intentioner.

På grund av vad vi här ovan anført, få vi hemställa,

att riksdagen måtte besluta att samtliga godkända centralkassor för jordbrukskredit, som uppfyllt av Kungl. Maj:t fastställda villkor, må äga att för tillgodoseende av sina lånebehov mot revers på 10 à 20 år utbekomma årligen tillsvidare intill $\frac{1}{5}$ av fondens årliga kapitalökning till en rörlig ränta som med $\frac{1}{4}$ ‰ överstiger de ledande bankernas högsta depositionsränta.

Stockholm den 16 januari 1918.

Sven Jönsson

i Fridhill.

Gustaf Olsson

i Ramsta.

Sven Persson,

Fritorp.

E. Åkerlund.

Karl Magnusson

i Skövde.

P. S. Hedlund.